

BƯỚC NHU MÔ THẬN

Ths. BS. NGUYỄN ĐẠO THUẤN
Giảng viên Tiết Niệu Học
BV Bình Dân – ĐHYD, TP.HCM

I. ĐẠI CƯƠNG

- ▶ **Bướu thận:** bướu nhu mô, bướu niệu mạc
Bướu ác đa số => bướu thận, cần nghĩ bướu ác
- ▶ **Bướu ác thận:** *bướu ác nhu mô thận*, có 2 loại thường gặp:
  - Bướu ác nhu mô thận ở người lớn
(renal cells carcinoma: RCC)
  - Bướu ác nhu mô thận ở trẻ em
(renal blastoma – bướu Wilms)
- ▶ **Bướu lành:** AML...(ít gặp)

II. DỊCH TỄ HỌC VÀ PHÂN LOẠI

1. Bướu ác

a. Ung thư tế bào sáng: (adenocarcinom thận)

- ▶ Tuổi: 50 – 70, hiếm dưới 30. nam/nữ: 2–3
(Kernion và Belldgrun).

▶ Van Cangh:

- chiếm thứ 3/K niệu–SD
- chiếm 2% – 3%,
- thứ 13/các loại K.
- ngày càng nhiều do phương tiện chẩn đoán

DỊCH TỄ HỌC VÀ PHÂN LOẠI

b. Ung thư nguyên bào thận: (bướu Wilms)

- ▶ Rất ác tính, thường gặp ở trẻ em,
- ▶ 80%/K đường tiểu ở trẻ <15 tuổi,
- ▶ 90% xuất hiện dưới 7 tuổi
- ▶ Cao nhất sơ sinh đến 4 tuổi.

Việt Nam: chiếm 10,07%/K trẻ em > 10 lần bướu nguyên bào thận kinh (0,72%).

Âu – Mỹ: 8%/các loại bướu đặc, < bướu nguyên bào TK (9,6% trẻ da trắng và 7% ở trẻ da đen: Hoa Kỳ).

Bướu 2 thận: 7,2% (Van Cangh)

2. Bướu lành: 2% – 3%.

III. NGUYÊN NHÂN SINH BỆNH

1. Bướu thận ở người lớn: (adenocarcinom)

Từ ống lượn gần, không rõ tác nhân, *oestrogen* sinh bướu thận trên chuột nhưng chưa được chứng minh trên người.

- ▶ Có sự liên hệ giữa người hút thuốc lá.
  - ▶ Thay đổi nhánh ngăn NST số 3 (*Cohen, 1979*).
  - ▶ Yếu tố tăng trưởng (TGFs) – alpha và beta
  - ▶ Bệnh Von Hippel – Lindau có nguy cơ cao
  - ▶ Mối liên hệ giữa rối loạn gen và K thận
- => cơ sở của phương pháp điều trị mới.**

NGUYÊN NHÂN BỆNH SINH:

2. Bướu nguyên bào thận: (bướu Wilms)

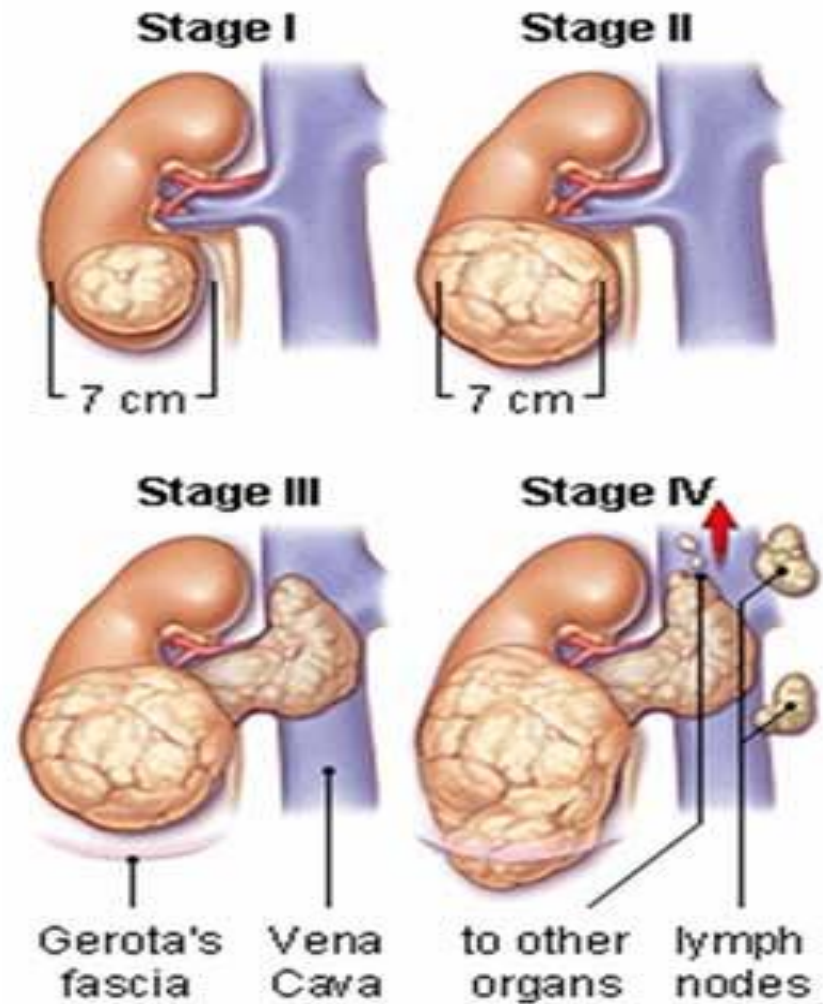
- ▶ Có tính bẩm sinh: xuất hiện giai đoạn bào thai.
- ▶ Yếu tố bệnh sinh: bất thường NST.
- ▶ Nhân từ ngbào mầm sđục: ngbào ống Wolff di chuyển vào thận.
- ▶ Vài bất thường di truyền liên quan:
  - hchứng Beckwith – Wiedemann
  - hchứng Klippel – Trenauay

IV. GIẢI PHẪU BỆNH

IV.1. Bướu ác

1. Bướu tế bào sáng của thận

a. Phân loại Robson

GIẢI PHẪU BỆNH

b. Phân chia theo TNM

Bướu nguyên phát (T):

- TX: bướu nguyên phát không thể phát hiện.
- T0: bướu chưa biến hiện.
- T1: bướu $\leq 7\text{cm}$, khu trú trong thận.
- T2: bướu $> 7\text{cm}$, khu trú trong thận.
- T3: bướu ăn lan vào TM lớn, bướu xâm lấn tuyến thượng thận, mỡ quanh thận, không vượt quá cân Gerota.
  - T3a: bướu xâm lấn tuyến thượng thận, mỡ quanh thận, không vượt quá cân Gerota.
  - T3b: xâm lấn TM thận hoặc TMC dưới hoành.
  - T3c: xâm lấn TMC trên cơ hoành.
- T4: bướu vượt quá cân Gerota.

GIẢI PHẪU BỆNH

Hạch tại chỗ (N):

- NX: hạch tại chỗ không thể phát hiện.
- N0: không hạch di căn tại chỗ.
- N1: 1 hạch $\leq 2\text{cm}$.
- N2: 1 hạch 2 – 5cm hoặc nhiều hạch $< 5\text{ cm}$.
- N3: 1 hoặc nhiều hạch $> 5\text{cm}$.

Di căn xa (M):

- MX: không thể xác định sự hiện diện của bướu.
- M0: không di căn xa.
- M1: di căn xa.

Tương quan giữa 2 hệ thống phân chia giai đoạn phát triển của ung thư thận:

Phân chia giai đoạn Robson	Phân chia giai đoạn TNM		
	T	N	M
Giai đoạn I	T1	N0	M0
Giai đoạn II	T2	N0	M0
Giai đoạn III	T1	N0, N1	M0
	T2	N0, N1	M0
	T3a, T3b, T3c	N0, N1	M0
Giai đoạn IV	T4	N1-3	M0
	T1-4	N1-3	M1

GIẢI PHẪU BỆNH

2. Ung thư nguyên bào thận (bướu Wilms)

a. Đặc điểm

- ▶ Thường gặp ở trẻ em
- ▶ Phát triển rất nhanh: *phá vỡ vỏ bao thận, xâm lấn cơ quan lân cận, TM thận, TMC.*
- ▶ Di căn đường bạch huyết: *hạch rốn thận và hạch quanh ĐMC.*
- ▶ Di căn sớm: *xương phổi, não, gan ...*

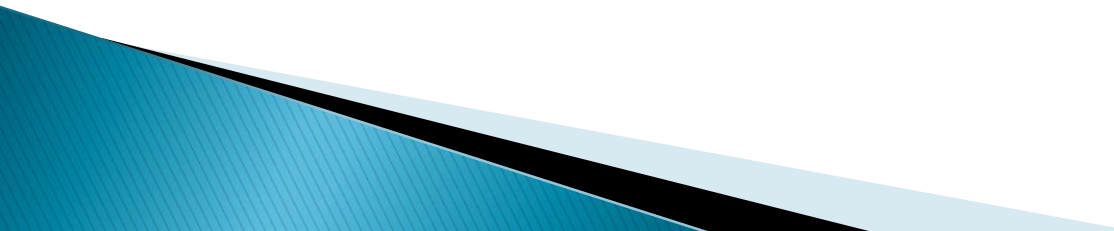
GIẢI PHẪU BỆNH

Hình ảnh đại thể của bướu Wilms

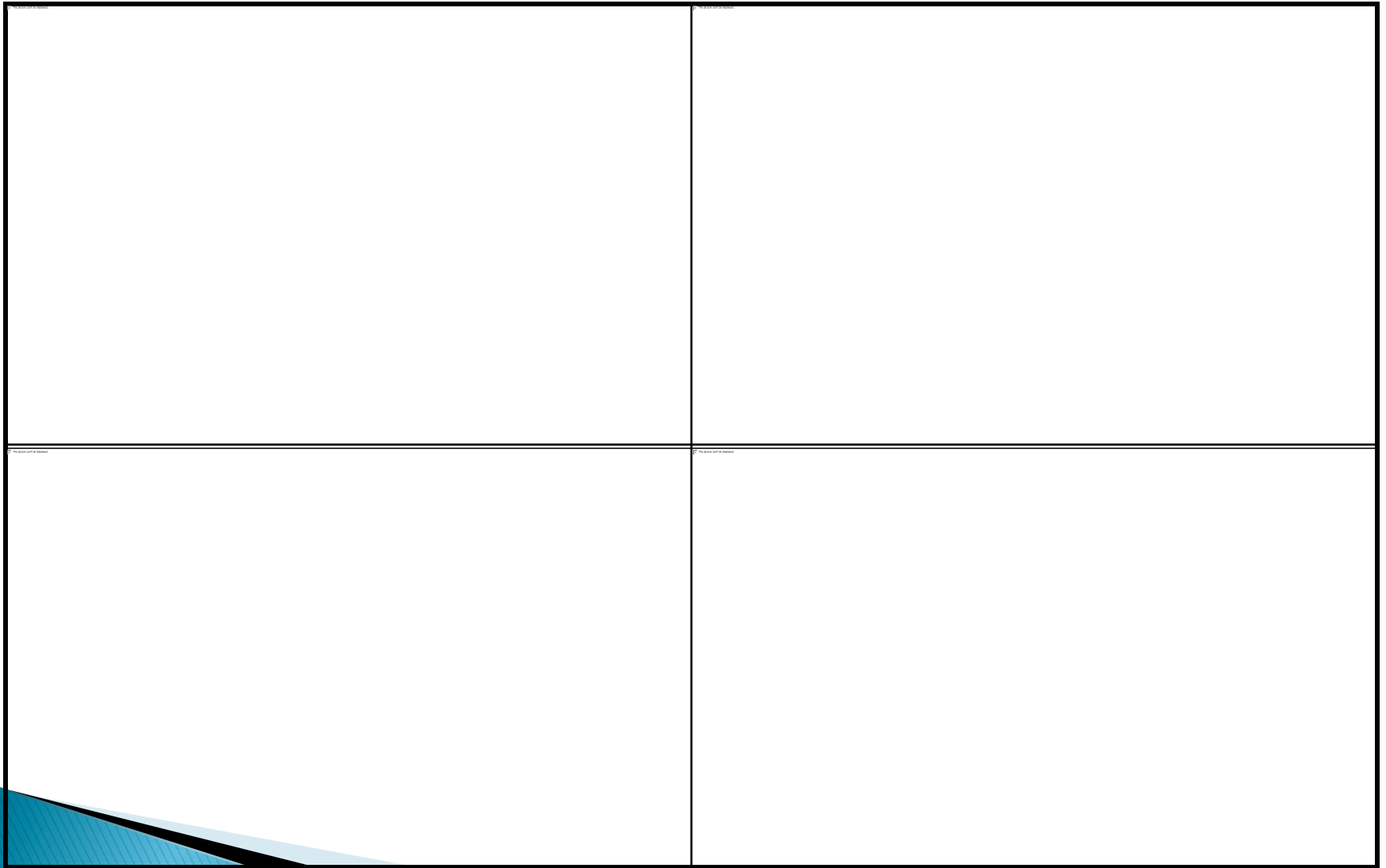

GIẢI PHẪU BỆNH

b. Van Cangh chia 4 giai đoạn phát triển:

- **Giai đoạn I:** bướu còn giới hạn trong thận, có thể cắt bỏ hoàn toàn.
  - **Giai đoạn II:** bướu có xâm lấn ngoài thận, nhưng có thể cắt bỏ hoàn toàn.
  - **Giai đoạn III:** cắt không hết được, hay có sự hiện diện của hạch di căn, 18% các trường hợp.
  - **Giai đoạn IV:** bướu 2 bên thận.
-

Hình ảnh vi thể của bướu Wilms

GIẢI PHẪU BỆNH

IV.2. Bướu lành tính:

1. Bướu cơ quan cạnh cầu thận: THA:
aldosteron/nước tiểu tăng, kali/máu thấp,
hết tăng huyết áp/khi cắt thận.
2. Bướu mạch máu – cơ trơn – mỡ (AML):
  - ▶ Nhiều tổ chức mỡ, phản âm cao
=> dấu hiệu gợi ý đáng tin cậy qua SA.
  - ▶ Phát triển chậm, bên trong bướu
=> đau, chảy máu: bướu to lên đột ngột

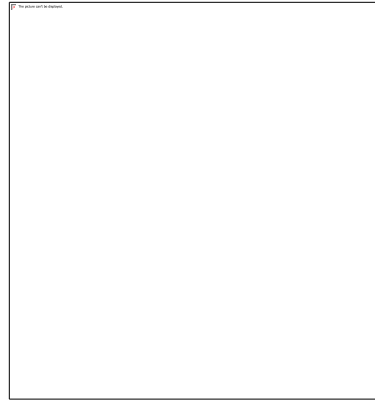
3. Các dạng bướu lành ít gặp khác:

- Bướu lành ống thận (adenoma).
- Bướu lành vỏ bọc thận (fibroma).
- Bướu lành mô mỡ cạnh thận (lipoma).
- Bướu cơ trơn (leiomyoma).
- Nang thận đơn độc hay thận đa nang được kể như 1 loại bướu lành tính.

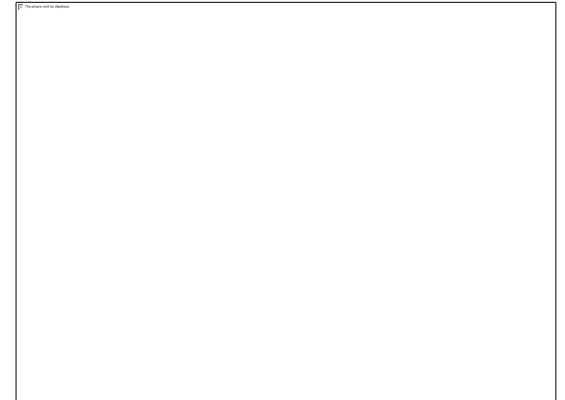

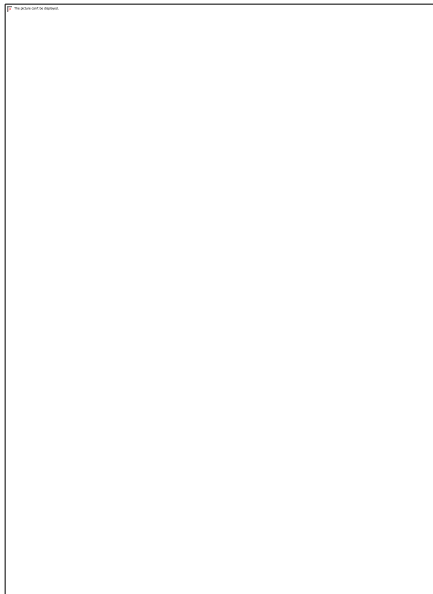
Nephroblastoma

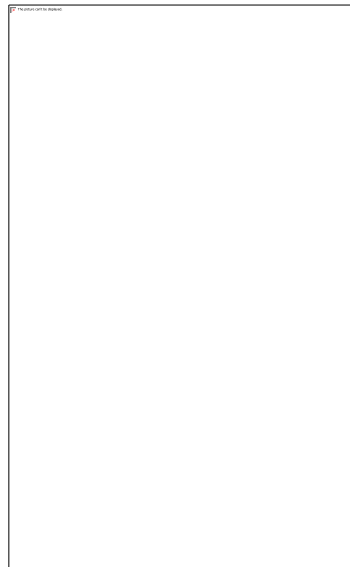
Multicentric Nephroblastoma

Clear cell Sarcoma

AML Tumor

Renal Cell Carcinoma

Renal Cell Carcinoma

V. LÂM SÀNG

V.1. Ung thư tế bào thận (adenocarcinom)

1. Triệu chứng bướu:

- ▶ *Tam chứng cổ điển:*
  - a. Tiểu máu*
  - b. Khối u vùng thắt lưng*
  - c. Đau lưng*

Chỉ 10% đủ tam chứng

- chẩn đoán xác định dễ*
- quá muộn*
- chỉ cần 1–2 trong 3: nghĩ bướu thận.*

LÂM SÀNG

a. Tiểu máu: 50–60% (Van Cangh, 1994)

- Toàn dòng, máu tươi hay cục, tiểu không đau buốt
- Không có dấu hiệu báo trước.
- Có thể kèm theo cơn đau bão thận.
- Thường khởi tự nhiên.
- Không can thiệp ngoại khoa cấp cứu vì tiểu máu.

b. Đau hông lưng: 15% – 30% (Glenn),

xuất hiện tùy giai đoạn tiến triển của bứu:

- Đau lưng và đau bụng.
- Cơn đau bão thận.
- Đau tại chỗ do di căn xương.

LÂM SÀNG

c. Khối bướu: 24 – 86% (J. Glenn)

- **Nhìn:** có thể nhìn thấy + bất cân xứng 2 vùng thắt lưng/to.
- **Sờ:**
  - + *Chạm thận:* dương tính, quá đường trắng giữa bụng, không còn khả năng pthuật.
  - + *Bập bênh thận:* dương tính – chưa di căn. Âm tính – quá chỉ định phẫu thuật.
  - + *Rung thận:* không đau hoặc đau nhẹ.
- **Gõ:** xác định giới hạn bướu, phân biệt tràn dịch màng bụng, bụng chướng hơi do ruột.
- **Nghe:** tiếng thổi do tăng sinh mạch máu, cần phân biệt với phình ĐMC bụng.

LÂM SÀNG

2. Triệu chứng toàn thân:

- Sụt cân: 36% các trường hợp.
- Sốt: 40–50%, sốt do: tắc đài thận và tế bào ung thư.
- Rối loạn tiêu hoá: do bứu chèn ép.
- Rối loạn thể dịch: tăng: erythropoietin; renin; 1,25 – Dihydroxycholecalciferol; calci huyết, glucagon, HCG và insulin.
- Sarcoidose hoá: 1 – 2%, nếu có: protein trong nước tiểu, thận suy, gan to nên nghĩ đến biến chứng sarcoidose hoá.

LÂM SÀNG

3. Triệu chứng di căn:

- ***Di căn hệ TM:*** đặc biệt di căn TM thận trái – dẫn TM tinh trái, di căn TMC bụng – dẫn TM tinh phải và tuần hoàn bàng hệ bụng.
- ***Di căn gan*** với nhân cứng, bụng báng, vàng da, suy gan, phù 2 chân.
- ***Di căn xương*** gây các triệu chứng tại chỗ, di căn não cho các triệu chứng thần kinh.

V.2. Ung thư thận ở trẻ em (Bướu Wilms)

- 1. Lâm sàng:** nghèo nàn: 40–50% phát hiện tình cờ.
- **Khám:** bướu to, chắc, không đau, chạm và bập bênh thận rõ, đặc biệt to nhanh.
  - + **Muộn:** hông lưng to ra 1 bên, gắn chặt vào thành bụng, chèn ép, dẫn TM tĩnh.
  - **Tiểu máu:** 15–25%: rỉ rả liên tục, là dấu hiệu nặng
  - **Toàn thân:** như bướu ở người lớn: sốt, CHA do renin cũng thường thấy, suy kiệt, thiếu máu là dấu hiệu muộn.

VI. CẬN LÂM SÀNG (chung cả 2 loại)

- *Nước tiểu:* xác định tiểu máu đại thể, vi thể. Hồng cầu âm tính không loại trừ chẩn đoán.
- *Huyết học và sinh hoá:*
  - Chức năng gan rối loạn: khó phân biệt với bướu di căn gan trong hội chứng cận ung.
  - Tốc độ máu lắng: tăng hay giảm.
  - Có thể đa hồng cầu hoặc thiếu máu.
- *Siêu âm:*
  - o Phân biệt bướu đặc, bướu hỗn hợp, nang thận, thận nước do sỏi, thận nước do bế tắc, tổn thương ngoài thận.
  - o Tìm hạch di căn rốn thận, cạnh ĐM, TM
  - o Khối u di căn.

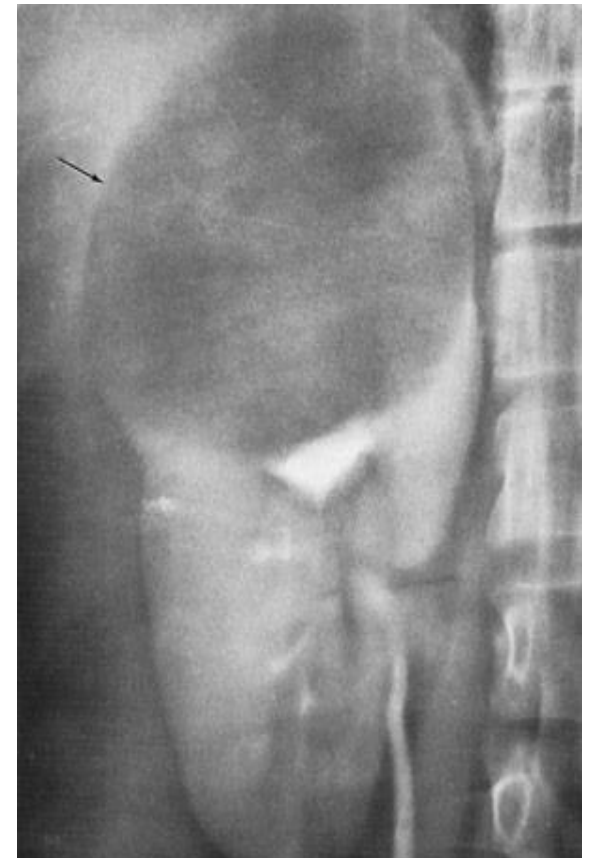

Cận lâm sàng

- *Siêu âm doppler*: Tìm chồi bướu trong TM thận và trong TMC bụng.
- *XQ bộ niệu không chuẩn bị (KUB)*: ít ý nghĩa
  - Bướu hiện lên bằng bóng thận to.
  - Hình ảnh vôi hoá của bướu,
  - Phân biệt với thận nước do sỏi,
  - Đối chiếu trước khi chỉ định làm UIV.

Cận lâm sàng

- *XQ bộ niệu có cản quang: (UIV)*
  - Quan sát chức năng thận đối diện.
  - Xác định giới hạn của bướu
  - Các đài thận và bể thận biến dạng.

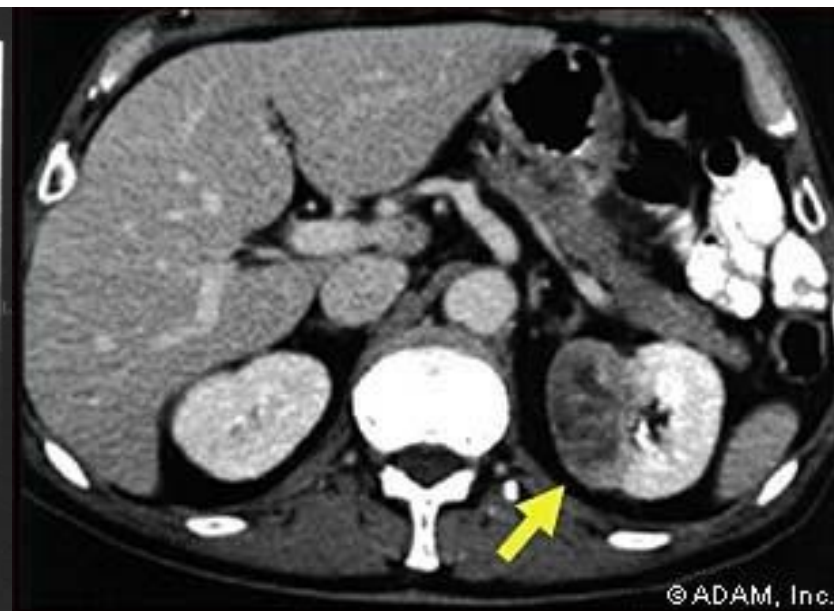
Cận lâm sàng

➤ *Hình ảnh cắt lớp điện toán CTscans:*

Chụp 2 loạt phim không và có tiêm thuốc cản quang.

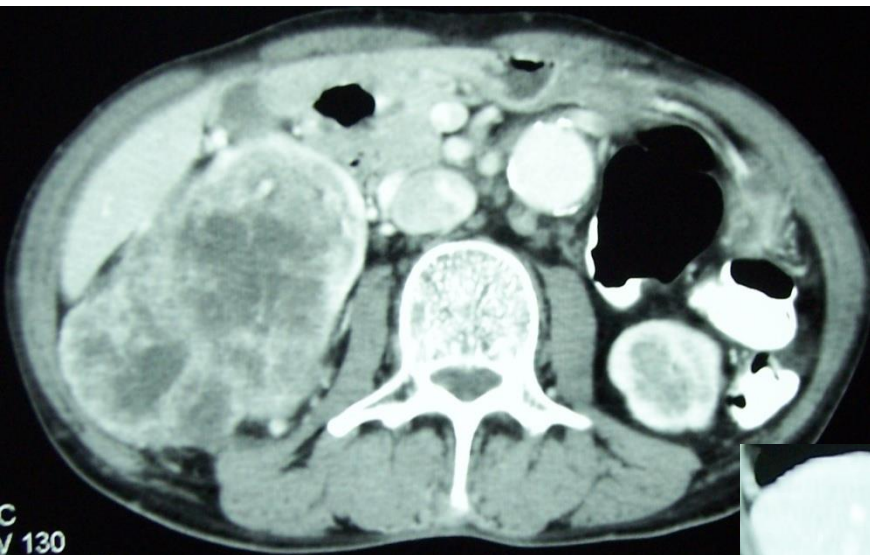
Bốn mục tiêu phân tích là:

- Khối u.
- Xâm lấn TM.
- Xâm lấn mô quanh thận.
- Xâm lấn hạch bạch huyết.

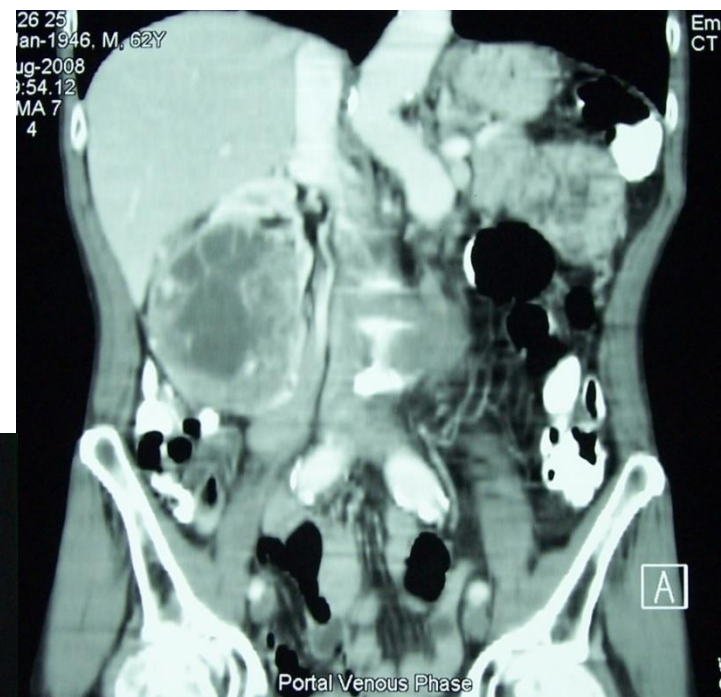

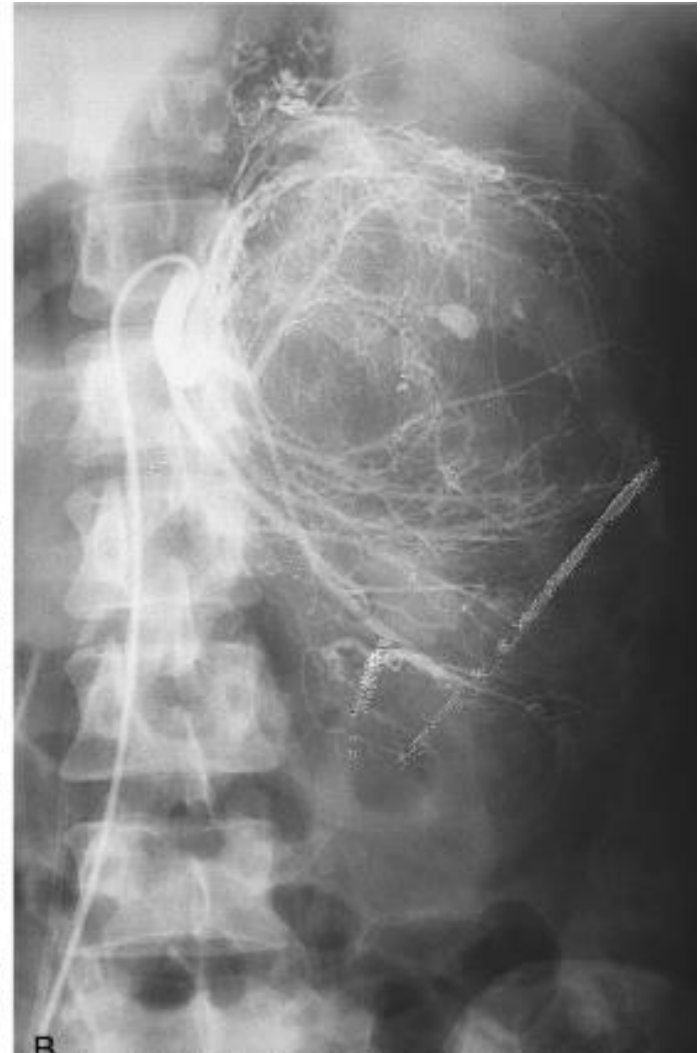
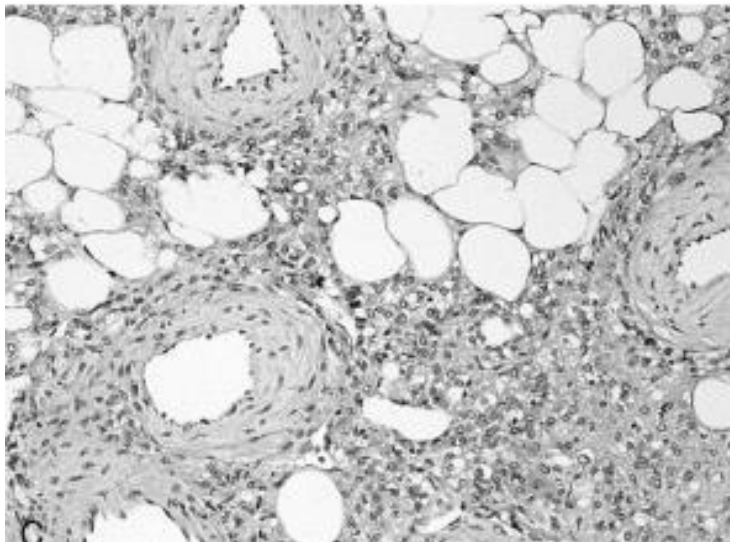
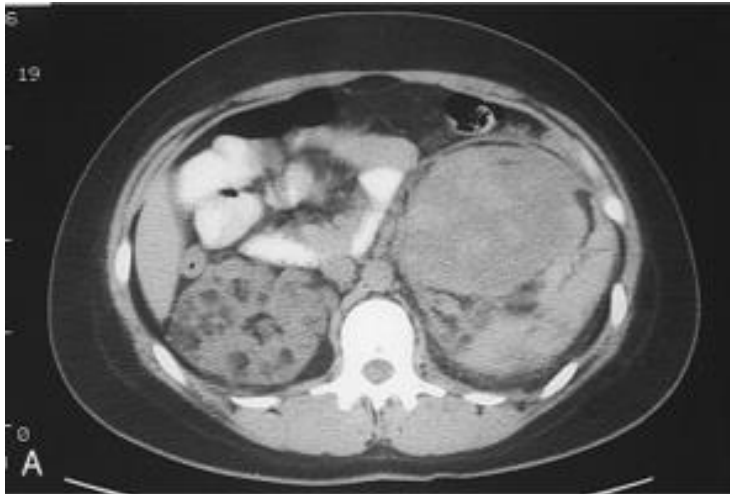

CT SCANS

Bướu chủ mô thận P (RCC)

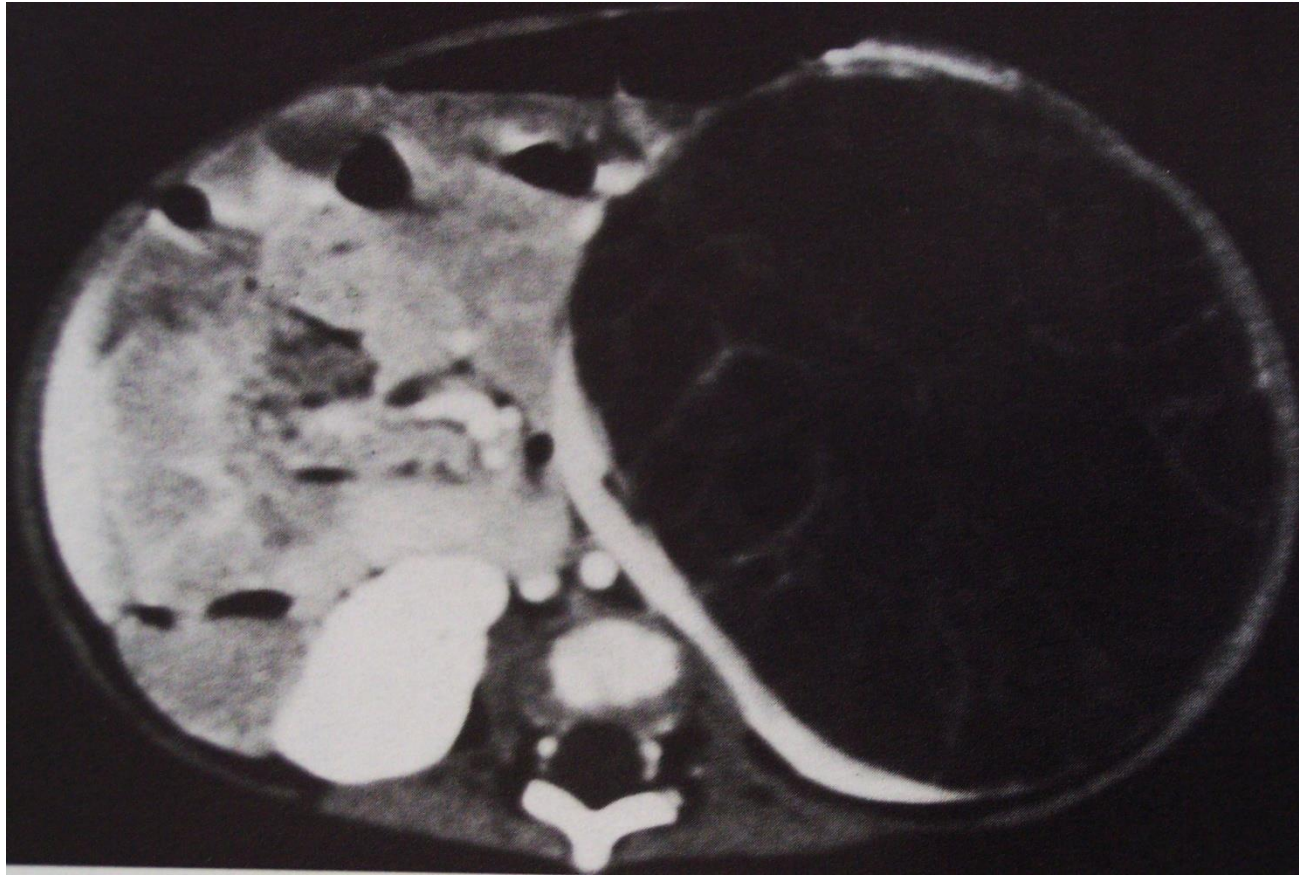

Bướu AML hai bên thận

Buróu Wilm

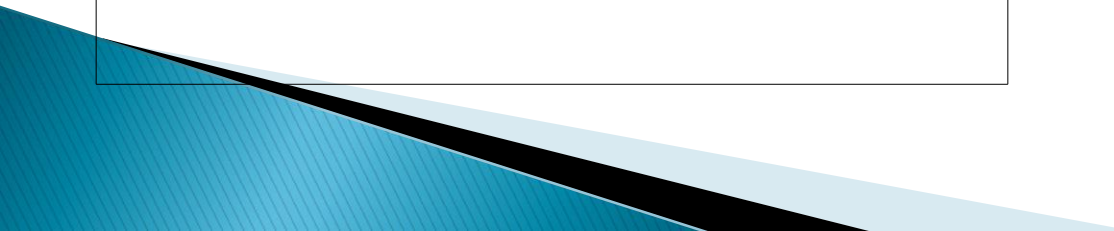
Cystic Nephroma

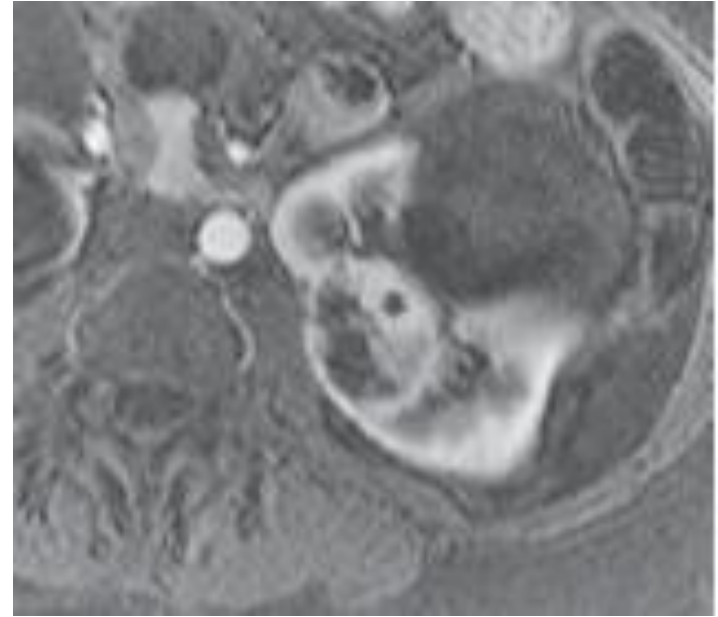
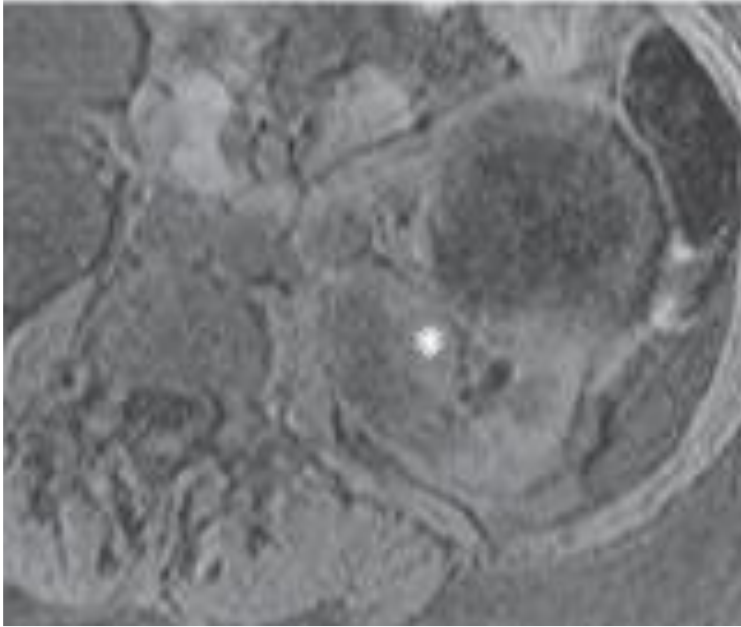
Cận lâm sàng

- *Cộng hưởng từ (MRI: Nuclear Magnetic Resonance Imaging)*
  - Cho hình ảnh trung thực hơn.
  - Các lớp mô và hạch rõ hơn.
  - Cho các mạch máu và chồi trong lòng mạch rõ hơn.

Nhược điểm của MRI là giá thành cao
Chỉ định khi cần thiết.

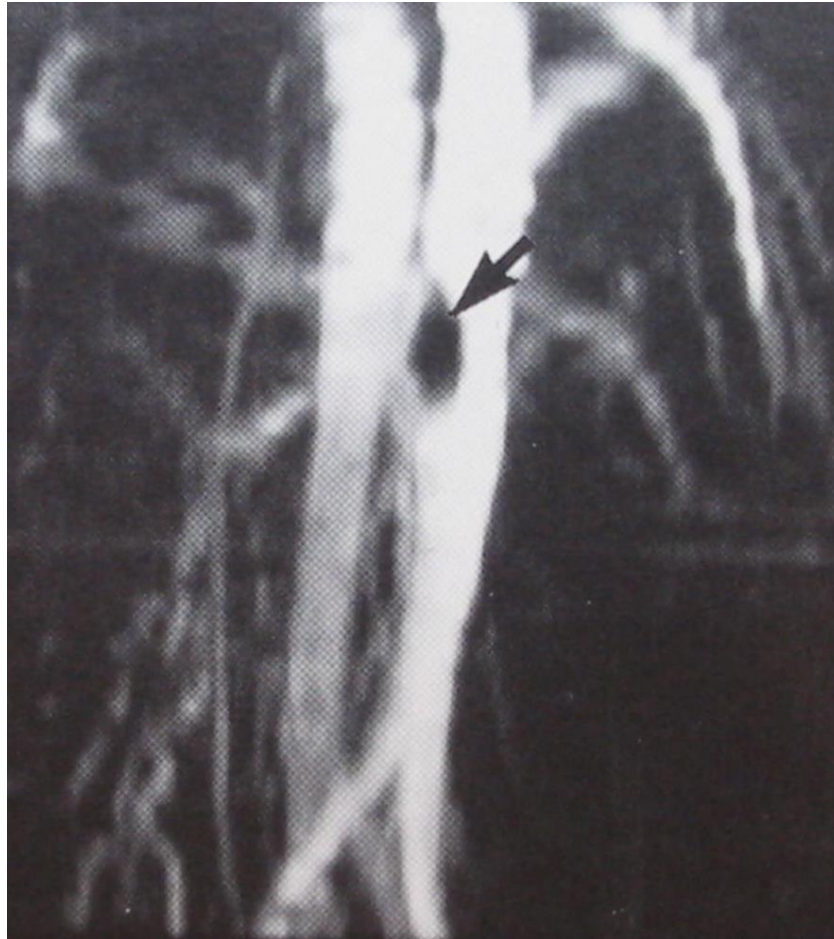

MAGNETIC RESONANCE IMAGING (MRI):

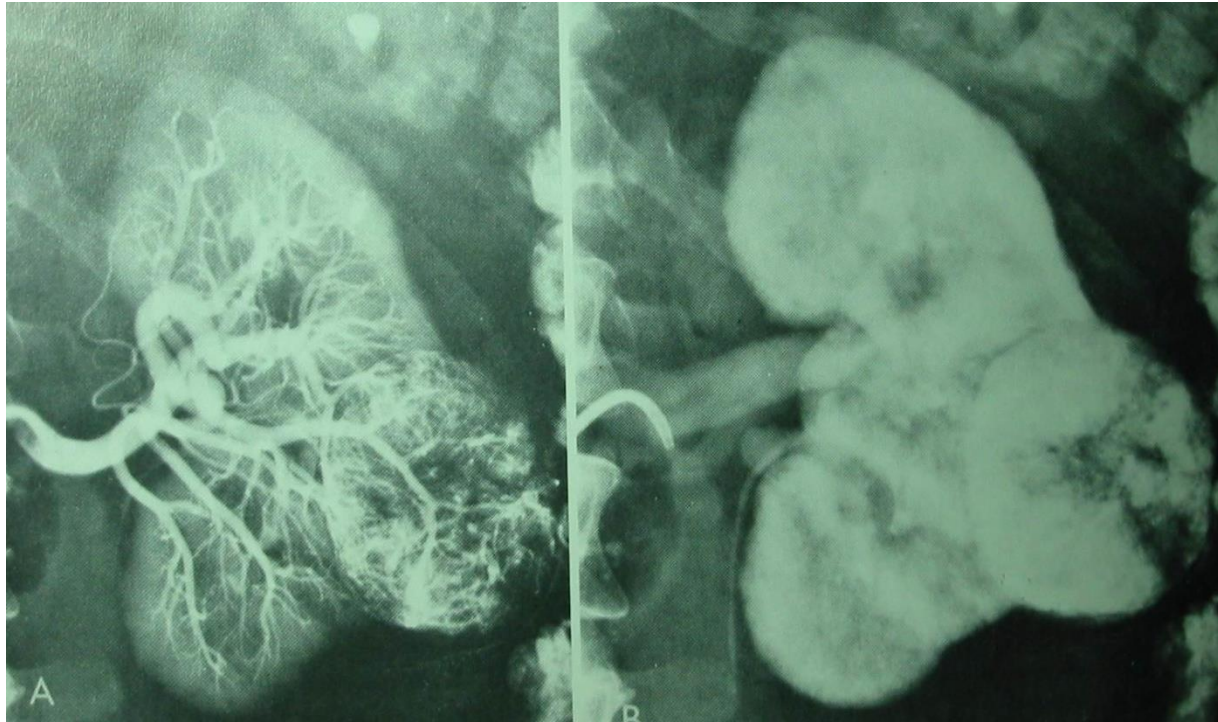
Bướu thận T

MAGNETIC RESONANCE IMAGING (MRI):

*Hình ảnh mạch máu sau khi MRAI dựng hình lại.
Carcinoma thận T có chồi ung thư trong TM thận T và TM chủ dưới.*

- ▶ **Động mạch thận đồ :**
Cho thấy hình ảnh tăng sinh mạch máu vùng Bướu.

Cận lâm sàng

➤ *Các thủ thuật nội khoa:*

- *Nội soi bàng quang:* chỉ định tiểu máu do bướu thận: máu phụt ra từ miệng niệu quản, chẩn đoán phân biệt với bướu bàng quang.

➤ *XQ TMC bụng:*

➤ *Bơm hơi sau phúc mạc:*

➤ *Hình ảnh đồng vị phóng xạ:*

➤ *Sinh thiết bướu thận:*

➤ *Chất đánh dấu bướu:*

*Chụp cản quang TM chủ dưới:
huyết khối tĩnh mạch chủ dưới*

VII. CHẨN ĐOÁN XÁC ĐỊNH

1. Ung thư tế bào thận

Lâm sàng:

- * Tam chứng: tiểu máu – khối u – đau.
- * Sự hiện diện của 1 trong tam chứng có chẩn đoán.

Cận lâm sàng:

- * Các xét nghiệm huyết học và sinh hoá.
- * Các xét nghiệm hình ảnh theo thứ tự và yêu cầu chẩn đoán từng trường hợp.

Chẩn đoán phân biệt

1. Bướu đài bể thận:

Lâm sàng:

- Triệu chứng đái máu giống nhau.
- Cơ đau quặn thận: có thể xảy ra vì bướu làm tắc nghẽn đài bể thận, máu cục.
- Thận to, thường ứ nước do đài bể thận bị bế tắc. Nếu bướu lớn xâm lấn vào nhu mô thận khó phân biệt với bướu nhu mô thận

Cận lâm sàng:

- Hình ảnh bướu đài bể thận: siêu âm, UIV, UPR.
- Tìm tế bào K biểu mô chuyển tiếp trong niệu.

Chẩn đoán phân biệt

2. Bướu tuyến thượng thận:

Lâm sàng:

- Bướu lành: bướu vỏ TTT với hội chứng Cushing, hội chứng aldosteron (bệnh Conn), nam hoá do bướu tiết androgen, tăng HA trong bướu tuỷ TTT.
- Đối với ung thư, triệu chứng nghèo nàn: đau vùng thắt lưng âm ỉ, rỗ vào giai đoạn muộn.

Cận lâm sàng:

- Sinh hoá: tăng tiết hormon tuyến thượng thận.
- Hình ảnh, vị trí bướu : SA, CT scan, MRI.

Chẩn đoán phân biệt

3. Bướu sau phúc mạc:

- Bướu thần kinh: bướu nguyên bào thần kinh.
- Bướu mỡ: bướu mỡ lành, bướu sarcom mỡ.
- Bướu mô cơ, mô sợi: bướu cơ trơn lành, bướu sợi lành, sarcom cơ vân, cơ trơn, sợi.
- Hạch bạch huyết: hạch di căn, lymphom.

2. Ung thư thận ở trẻ em (Bướu Wilms)

Chẩn đoán:

- **Lâm sàng:** sờ thấy bướu ở vùng lưng, nên mổ sớm khi sờ thấy khối u.
- **SA :** nhanh chóng và không xâm hại.
- **UIV:** giống hình ảnh bướu thận người lớn: đài bể thận bị kéo dài, cắt cụt, chèn ép ứ nước, xác định thận đối diện còn tốt.
- Chụp phổi, CT scan, MRI: đánh giá giai đoạn.

VIII. ĐIỀU TRỊ (chung)

1. Phẫu thuật:

- Là phương pháp điều trị chính.
- ***Cắt thận rộng***: cắt thận toàn phần, mỡ quanh thận, nạo hạch, lấy chồi TM, cắt NQ.
Chỉ định cắt thận rộng: bướu adenocarcinom thận, bướu Wilms.
- ***Cắt thận bán phần***: bướu lành, bướu/thận độc nhất.
- ***Cắt bỏ 2 thận***: bướu thận 2 bên.
- ***Cắt bướu di căn phổi, di căn gan***
(khối bướu di căn duy nhất), có thể có kết quả tốt.

ĐIỀU TRỊ

2. Hoá trị:

- Adenocarcinom kháng với hoá trị và xạ trị.
- Bướu Wilms là loại bướu nhạy với hoá trị, từ giai đoạn III trở đi có thể kết hợp với xạ trị.

3. Xạ trị:

Bướu Wilms là loại bướu nhạy với xạ trị: không cần xạ trị ở giai đoạn I và II.

4. Hormon liệu pháp: estrogens và androgens có ít tác dụng (*Schomburg et al, 1993*)

ĐIỀU TRỊ

5. Miễn dịch liệu pháp và điều trị gen:

- Interleukin-2 (IL-2) là 1 cytokin sản sinh bởi lympho bào T hoạt hoá làm tăng khả năng miễn dịch và có tính chống tế bào ung thư.
- Nghiên cứu của McCabe, Stabler và Hawkin vào 1992 cho kết quả có đáp ứng khi dùng IL-2 liều cao là 8% và 13% nếu kết hợp với lympho bào gây độc được hoạt hoá bởi lymphokin (LAK)

IX. THEO DÕI SAU ĐIỀU TRỊ

Mỗi 3 tháng sau mổ:

- ▶ Khám bụng, hạch ngoại vi
- ▶ SA gan
- ▶ XQ phổi, cột sống
- ▶ CT scans.

X. TIỀN LƯỢNG

1. *Bướu adenocarcinom:*

- 60–80% sống quá 5 năm–10 năm/GĐ I.
- 50% GĐ II.
- 35%/GĐ III và 5%/GĐ IV.

2. *Bướu Wilms:* sống quá 2 năm

- GĐ I: 88 – 95%.
- GĐ II: 78 – 90%
- GĐ III: 70 – 84%
- GĐ IV: 49 – 54%
- GĐ V: 26%

Tóm lại

- ▶ 2 loại bướu ác
- ▶ Chẩn đoán:
  - Tam chứng kinh điển, khối u bụng
  - Siêu âm bụng, MSCTscans bụng chậu
- ▶ Điều trị: phẫu thuật, hóa, xạ
- ▶ Tiên lượng: Wilms (xấu).

Chân thaønh caùm ôn!

